

ՄԷՋՄՈՒԱՒ ԱԽՊԱՐ

DIRECTION DU JOURNAL.
MEDJMOUA-I-AHBAR
Grand'Rue de Pera, Taksim 65

Համարաստ իջի տեղում եւսելի ՉԱՐՇԵՆՊԻՆԶ վե
ՃՈՒՄԱ ԻՐԹԷՍԻ կիրակի րեք օրումուր :

ՆԻՒՍԽԵՍԻ
30 ՅԱՐԱ

مجموعه اخبار
کتابخانه قسم جلد می نور 70

ԱՊՐԵՆ ԶԻՅԱԹԼԱՐԸ. = Իսթանպուլ իշին սէնէլիկի 60 ղշ. = 6 ալլըր 35. = Թաշրա իշին սէնէլիկի 85 = 6 Ալլըր 45 ղշ. տրւի = Մէմալիքի Էնէլիկի իշին սէնէլիկի 20 ֆր. տրւի = Բոսթա իւնէրէթի պիղէ ալիտ տիր = 15 կիւնլիւք նիւսիսի 60 բարա տրւի = ԻԱԱՆԹ ՇԱՐՇԵՆՊԻՆԶ. = Ինձի սաշիֆէնիս սրբաս 5, շնճի վէ Յիւնիս սաշիֆէնիս իշին սրբաս 3, վէ Կիւնիս սաշիֆէնիս պէնէր սրբաս 1 ղշ. տրւի = Չօք սէֆա սէնճ իսիլէնէք իւնիս իշին սրբաս բազարլըք օրումուր :

Հազէթայա միւթէլլիք խուսուսաթ իշին ՅՈՒԼԻՍՆԵՍ ԹՕԼԱՅԵՆԱՄ միւրաճաթ օրումուր = Իսթանպուլի Պէյոզլուստա ճատտէի քէպիթէ Ն. 65 :

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ԱՐԻ. ՃՆՏՈՅԵԱՆ ՆԵՐՍԵՍ ԵՊՍԿ. Ի ՄՈՒՇ

Մայիսի դրամատուրաւ ամսոյն 8ին, Կիրակի օրը, երբ առաւօտեան մեղմիկ զեփուռ անուշիկ կը փչէր, իրեն հետ բերելով գեղեցիկ ծաղկանց անմահական ոտերը՝ պայծառ կրկնից կամարէն արեգակն ոսկեգոյն սկաւառակը անարգել սկսած էր կամաց կամաց ցրտանել իւր բոցանշոյլ ճառագայթները ու փայլ տալ գիւնդարին ցոլէն թրջած ծաղկանց և մարգագետնոց, Թաշրա խիստ կանուխէն թողնով իրենց բոցները, պէս պէս ճառագայթելով գետափանց և մայառներու մօտ թռչելու էին իրենց մատաղ ձագերուն ուսելիք ճարտու. հոգիւր կեանք և առողջութիւն պարգեւող քաղցրիկ զեփուռն խախտուած, սրին՝ զը կը փչէր և իւր ոչխարները կանանչ մարգագետններու և փափուկ խոտերու մէջ արածեցնելու կը տանէր։ Վաստակաւ սէր երկրագործին, որ արտաքին դուրս արածակելով իւր եղն ու գոմէշը, կը լծէր արօրն ու ցազը և կերթար իւր արտեր վրէպելու, մէկ ձեռք խորազանք բռնած և միւսը մաճն, կը վարէր ու յառաջ կը տանէր արօրը գեղջկանան քաղցրիկ երգերը ըսելով, ձուկերը՝ որ հաւկիթներ ամելու համար գետնափանց մօտ եղող քարերու վրայ կը ցայլալուէին և մարդու ուրախութիւն կը պատճառէին, մատաղ գառնուկներ ու հորթեր որ գորգի նման ճարագետնոց վրայ խայտալով և ուստոստելով արածեցնելու կերթային ու երբեմն քաղցրիկ ու զմայնեցուցիչ ձայներով իրենց մայրը կը փնտռէին։ Վերջապէս այսպիսի գեղեցիկ օր մը երբ մարդը և անասուն բնութեան հրաշքեղանք վրայ կը հիմնային ու ամբողջ մարդկութիւն ամենազօրեալ կերպով անբաժանելի միասնացնող վրայ կը զարմանային և փառք կուտային, Մշոյ և չըմակայից Հայ Կաթողիկէ հասարակութիւնն այս բնական ուրախութիւններու հետ մէկտեղ ուրիշ աւելի հոգեւոր ուրախութեան և միութեան թուրքերու մէջ կը գտնուէր, զորոնց հարազատ տկար գրչին զօրը չէ։ Ամբողջ երկու տարի Մշոյ և չըմակայից Հայ Կաթողիկէ Ժողովուրդը՝ զրկուած իւր թեմական Արհ. Ճնտոյեան Հ. Ներսէս Եպսկ. ի պատուական տեսութենէն, զրկուած Նորին Սրբութեան իմաստուն խորհուրդին ու քարոզչներէն և կարօտ նորա հայրական զօրքութեան շնորհներուն և չնորսափուլ խնամքներուն, շատ մեծ տրտմութեանց ենթարկուած յաւելա կուլային և կ'ողբային։

Յանկարծ հեռագիր մը արեւմտեց յարեւելս արձագանք տալով աւետեց Կաթողիկէ Ժողովուրդեան թէ, «Վիճակաւորն Արհ. Ճնտոյեան Հ. Ներսէս Եպսկ. ը, առ Ձեզ գալու մայիս 7ին Կիւսիսի մեկնեցաւ»։ Այդ ամենայնակալի ու փափաքելի աւետիսը գրեթէ մէկ ժամուան մէջ ամբողջ Ժողովուրդեան ականջին հասնելով,

միամեայ մանուկէն սիսեալ մինչեւ հարեւրամեայ ծերունին, ամենք միաբերան ծուրն դրած, քաղցատարած, արտասուածաթոր աչքով, գոհարանական աղօթքներ մատուցանեցին անմահ Արարչին, որ իւր անհուն ողորմութեամբ բարեհաճեցաւ առանց հովուի չթողուլ իրենց նման աղքատիկ և ողորմելի Ժողովուրդը, չնորհելով վերադառնալ իրենց Արհ. Ճնտոյեան Եպսկոպոսը, Ժր. արթուն Հովուապետը։

Մշոյ և չըմակայից Հայ Կաթողիկէ հասարակութիւնը նկատելով որ Արհ. Վիճակաւորն, «Ո՛ր խնդրեմ զանձին օգուտ, այլ զբաղման զի ապրեցին» պատուական խօսքին հետեւելով, քանիցս անգամ է թողնով իւր փափուկ բնականին, ու մտաւնալով բոլորովին իւր անձնական կենաց հանգստութիւնը, միակ հովուապետական ցուպին ու արիւղը ունենալով ի ձեռք իւր, Մշոյ, խնուսի, Կարնոյ և Տրապիզոնի լեռանց վրայէն, արեւելքէն յարեւմտուս դժուարին ճամբորդութիւններ կ'ընէ իւրեանց մատաղ սերունդը ուսմամբ և կրօնի զարգացնելու համար։

Տեսնելով որ Յիւստինի նման, հեղաբար խոնարհած, խաղաղ կուտակը բարձած քանիցս անգամ Գողգոթայի նման բարձրաբերձ լեռանց գագաթը կը բարձրանայ և արեւն քրտնէ կը հոսեցնէ իւրեանց հոգեւոր փրկութեան ու կրթական յառաջադիմութեան համար, հապա ինչպէս չարտմէր և չարտասուէր երբ, զուրկ պիտի մնար այսպիսի չնորսափուլ և պատուական Հովուապետէ մը։ Յիւստին օրհնելու և յաւելա գովելու արժանի է յոգեհանձնար և բազմբարձու Վիճակաւորին մերոյ անմոռանալի յիշատակները ու գործերը։

Բարձր հրովարտական մեր զթիւ և վեհազօր Կայսրի Օսմանեան, տասն տարեկան մէջ, անխնայ աշխատութեամբ և քրտնաջան վաստակով, Արհ. Հ. Ներսէս Հովուապետ մեր Մշոյ, Մաղիշոյ և Վանայ քաղաքներու մէջ Միսիսարեան բարձրագոյն նախակրթարաններ հաստատելէն յետոյ, Նորչին, Յոգուսիք և Առնիճ գիւղերուն մէջ ալ Միսիսարեան ծաղկոց վարժարաններ յինց ու իւր թեմին մատաղ սերունդը ուսմամբ և կրօնի դաստիարակելու ջանաց, չինց և աւարտեց Յոգուսիք և Առնիճ գիւղերու եկեղեցիներ, ինքնուրեք գիւղացի Ժողովուրդեան հոգեւոր պիտոյններ հոգալու համար, աւարտեց և զարդարեց Մշոյ Աթոռանիստ տեղւոյն կիսկատար միացած եկեղեցին։

Բոլոր այս հոյակապ յիշատակները, որոնց մէջ քարոզող են անկուրծ առաքիչ նուրբանց ու մեծ հոգեւոր Արհ. և զիւցազն Հովուապետին մերոյ, մեզ՝ Կաթողիկէ զաւակացս սրբին վրայ աննշելի և ոսկեղէն տաւաթով դրոյմուած կ'տնային և կը պարտաւորեցնեն զմեզ յաւելա աղօթելու և խնդրելու Աստուծոյն, որ յաւիտեան անխնայաբար պատկառելի պատկառ և անանց փառաց արժանի ընէ, այն աւելարդ և որբազան զուրկ, որ փչեղին պատկ կրողին նման դառն ցաւեր քաշելով, միշտ իւր հօտին մատաղ գառանց հոգեւոր բարորութեան և կրթական զարգացման միջոցները կը

խորհի։ Յաւիտեան լուսեղէն խաչիւ պատկէ պէս վեհ և զիւցազն սրբան ու հոգին, որ խաղաղ կրողին նման իրաւական մեծ նեղութիւններ կը քաշէ յաւելա իւր սիրելի Ժողովուրդեան, հոգեւոր և կրթական միջոցներ գտնելու և խորհելու։

Առնիճ հեռագրին քանի մը օր յետոյ հեռագիր մ'եւս գալով Եպսկոպոսական Փոխանորդ Գեր. Ճնտոյեան Հ. Անտոն Վ. ինչուր առաւ թէ «Արհ. Ճնտոյեան Հ. Ներսէս Եպսկ. ը Կարնիճն մեկնեցաւ Յուսիսի 12ին»։

Այդ բարի աւետիսը եւս աւելի ուրախութիւն պատճառեց Կաթողիկէ հասարակութեան, ու Գեր. Փոխանորդին ազդարարութեամբ, Մշոյ Նորչին, Յոգուսիք և Առնիճ գիւղերէն 40ի չափ երեւելիք ու ճանաչուած ձի հեծած, Գեր. Հ. Անտոն Վ. ինչ առաջնորդութեամբ, Յուսիս 16ի հինգ շաբաթի առաւօտ ճամբայ կ'ան Մուշէն և ժամ հետո մինչեւ Յիւստին գիւղ, Արհ. Գեր. Ճնտոյ գիւղաւորութեան Յոգեւորական ժամը 7ին Յիւստին գիւղը հասնելով, Արհ. Հ. Ներսէս Եպսկոպոսին տեսութեան արժանի եղանքը։ Մուշի դրած առաւելա ալ Նորին Սրբութեան օծեալ աղբ համբարեցինք և նոյն գիւղի հոյ մնացինք մինչեւ առաւօտ, հոգեւոր երգօք ու աղօթիւ խօսակցութեամբ անցնելով։ Յիւստին, փոքրիկ չղիւսած, լեռանց ստորոտը գեղեցիկ ու պղտիկ գիւղ մ'է, Օղբ առողջարար և բարձր դիրք մը ունի։ Խնուս, Կարնի, Էլն, այդ գծի վրայ գնացող ճապարհորդաց իջեան լինելով, Յիւստին գիւղը ամէն մարդոց ծանօթ է գիւղացւոց հիւրասէր բնակարանները։

Յիւստին արեւմտեք, 15 վայրկեան հեռաւորութեամբ չինուած կայ հոյակապ քարակիր գիւղիկով եկեղեցի մը, Մատնալիք անունով, գիւղէն քիչ մը հեռու դէպի հիւսիս կը գտնուի պղտիկ բլրակ մը Ոսպիւրուր անունով, որ հին ասոններ նշանաւոր տեղեր եղած է։ Այդ բլրակի ստորոտէն կ'անցնի Դրասնի կամ Մաղկի լեռներէն բղւած Մ. չալը, որն որ գիւղի արեւելեան կողմէն դէպ ի հաւաք երթալով ու Յոգուսի և Կուրալու գիւղերուն մէջտեղէն յառաջանալով, կամաց կամաց ընթացք դէպ ի արեւմտեքը կը փոխէ։

Սուրբն գիւղի հիւսիս չինուած քարակիր ու կամարածեւ փառաւոր կամուրջին տակէն անցնելով, անկից վար օձապոյտ ճամբաներով Գոմս և խալիստաղ գիւղերուն մէջ կ'երթայ կը խառնուի Մեղրագետին հետ։ Յուսիս 17 ուրախ առաւօտ խիստ գեղեցիկ էր օդը. լեռ, դաշտ, ձոր, գետ, թուղեք և անասունք տեղւոյս, բնութիւնը կը զարդարէին, և արեգական պայծառ և ոսկեհամառ ճառագայթներ չեղութիւն, գեղ ու փայլ կուտային բոլոր արարածոց։ Այսպիսի զուարթ ու գեղեցիկ օրը, Արհ. Վիճակաւորն մեր Հ. Ներսէս Եպսկ. չնորսափուլութեամբ Յիւստին գիւղին մեկնելով, երկվարին վրայ ելաւ ու զինք դիմաւորող 40 ձիաւորաց առաջն անցնալ Մուշ երթալու։ Երկու ժամ յետոյ Մեղրագետին քով հասնելով ուրիշ ձիաւոր և հետիոտն մարդկանց խուռն բազմութիւնը, 200էն աւելի։

Այսպիսի վայելուչ հանդիսը Մուշ հասնելով, Եպսկոպոսարանին դրան դիմաց երկվարէն վար իջաւ։ Մշոյ Միսիսարեան բարձրագոյն նախակրթարանի աշակերտներ և ուսուցիչք, ամենեքեան չապիկ զգեցած և ձեռքերին ոստս ի ծառոց և ծաղկանց բռնած, Եփրայեցոց մականաց նման Արհ. Հ. Ներսէս Եպսկ. ընդառաջ ելան և յարմար շարականներ երգելով եկեղեցի մտան։ Երկու Եպսկ. Փոխանորդներ, Արհ. Գեր. Հ. Ճնտոյ պատուական ուրախ և չուրջաւոր զգեցուցած ու Հովուապետական արժանի գեղեցիկ զաւազանք ձեռք տալով, դպրաց ետեւէն ծանրաքայլ յառաջանալով գոյացին եկեղեցին մտան։ Իրենց ետեւէն կուգար խուռն բազմութիւնը երկսեւ ժողովուրդեան, որք ուրախութեան արտասուած կամ թիւներ հոսեցնելով, ծուրն դրած գոհուած իւր և փառք կուտային Բարձրոյն Աստուծոյ, որ վերադառնալ իրենց պատուական և որդեւոր Հովուապետին արեգական տեսութեան արժանի եղան և եկեղեցոյ մէջ ի դէմս Ս. Հաղորդութեան և Անարած Կոյսին 5—10 բոպի չափ ծուրն դրած ա-

նելով ուրիշ ձիաւոր և հետիոտն մարդկանց խուռն բազմութիւնը դիմաւորեց եկան ու ծնրադիր յարգանքով նորին Սրբութեան օծեալ աղօթն համբոյնեց մատուցանելով շատ մը բարեմաղթութիւններ ըրին։ Մեղրագետին քարակիր ու հոյակապ չինուած կամուրջին տակէն կանանչ և գորգի նման կակուխ գետափին քով, Արհ. Տէրը երկվարին իջնելով, ուղեց մի քիչ հանգստանալ։

Հիւստին էր անհեղու և նկարագրելու այս տեղաց հանդէսը։

Արհ. Հ. Ներսէս Եպսկ. ը զորո կողմ չըմակայեալ նստել էին քանաչալից և ծնրաւոր երեւելեաց խուռը, որք իւրեանց ցնծալի և բերկրալի ձայներով օղբ կը թընթացնէին։ Անդին երիտասարդ ձիաւորաց արաւանքը և բարձր ձայներով պօսալու, ձիով իրարու ետեւէն վազելու տեսարանը՝ մարդու ու շարժութիւնը կը գրաւէր։

Միւս կողմէն գետափանց մօտ բնակող թռչնոց ճըճալու ձայնը մարդս կը հիացնէր. գետին կարկաշտը ջրին ձայնը մարդու ուրախութիւն կուտար։ Վերջապէս մէկալ կողմէն Առնիճ գիւղի դէպքից քաղաքեղ և ուսուցիչք, ճառագետնութիւններ ընելով և քաղցրանուսք երգեր կարդալով, բոլորիցս ուրախութիւններ աւելցուցին, ու անհամար բազմութիւն ամէնքս ծախաւորութեամբ «կեցցե՛ք Արհ. Եպսկ. Գեր. Եպսկ. Տէր մեր, կ'իցցե՛ք» պօսացին ու աղաղակեցին։

Երկու ժամու չափ անդ հանգիստ ըսնելէն վերջ, Արհ. Հովուապետն մեր չառնակեց իւր ճամբան։

Առնիճ կ'երթային երեք հատ ժանտարմայ, ետեւէն կ'երթային տեղւոյս Գեր. Եպսկ. Փոխ. Հ. Անտոն Վ. Ջընտոյեան և Բաղիշու Եպսկ. Փոխ. Տ. Յովհաննէս Վ. Նալպանտեան ու միւս վարդապետները. ապա կուգային միւս ձիաւոր և հետիոտն մարդկանց խուռն բազմութիւնը, 200էն աւելի։

Այսպիսի վայելուչ հանդիսը Մուշ հասնելով, Եպսկոպոսարանին դրան դիմաց երկվարէն վար իջաւ։ Մշոյ Միսիսարեան բարձրագոյն նախակրթարանի աշակերտներ և ուսուցիչք, ամենեքեան չապիկ զգեցած և ձեռքերին ոստս ի ծառոց և ծաղկանց բռնած, Եփրայեցոց մականաց նման Արհ. Հ. Ներսէս Եպսկ. ընդառաջ ելան և յարմար շարականներ երգելով եկեղեցի մտան։ Երկու Եպսկ. Փոխանորդներ, Արհ. Գեր. Հ. Ճնտոյ պատուական ուրախ և չուրջաւոր զգեցուցած ու Հովուապետական արժանի գեղեցիկ զաւազանք ձեռք տալով, դպրաց ետեւէն ծանրաքայլ յառաջանալով գոյացին եկեղեցին մտան։ Իրենց ետեւէն կուգար խուռն բազմութիւնը երկսեւ ժողովուրդեան, որք ուրախութեան արտասուած կամ թիւներ հոսեցնելով, ծուրն դրած գոհուած իւր և փառք կուտային Բարձրոյն Աստուծոյ, որ վերադառնալ իրենց պատուական և որդեւոր Հովուապետին արեգական տեսութեան արժանի եղան և եկեղեցոյ մէջ ի դէմս Ս. Հաղորդութեան և Անարած Կոյսին 5—10 բոպի չափ ծուրն դրած ա-

օլտուղընտան Վէ Պէտրճէ միւլապաթը
 տան պիր իսթիքանէյի յախտուսէյի
 մաճաճաղըն պիլախիկնտէն, պունու
 տէֆա զնստիս արղու իմ միւ օլտուղը
 ընք տէ ինանըւմազ: Տիկէր Թարաֆտ
 Ալմանիանըն, Բուսիս իւէ Նիւսնի միւն
 սէպաթտա պուլունտուղըն ալէմ կէօ
 թէրմէքտէքի մէնֆաաթը ալիքան
 լուպ, Նալպուքի Ալմանիս իմէրաթօրըն
 պու Նարէքէթի, պիղի (Յրանալըւար
 Նայրէթտէ պրաքաճազ Վէ տուչարէ էնտ
 գըլընազ պէր սէպէպ մի տիր: Զանս իլ
 միւլա, 1890 սէնսիտտէն պէրէ Ալմանիս
 Բուսիս իմէրաթօրաթը իւէ վիւքէլապ

—Աբղէբէ գազաւընը Մօրիկ
վա նահիլէսինտէ քեալին Կրապին
ցա վէ Բէթալինա գարիէ էլէրինէ յ
իսին ճճճ Կրանի. պիտ Պուլկար:

Սահիպի իմօթեազ վե մետուրը դագերա
ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ ԹՕԼԱՅԵԱՆ